

Розвиток та застосування Повітряних Сил, удосконалення їх системи управління

УДК 355.432:355.354

В.В. Гамора¹, Г.В. Певцов², В.В. Коваль¹

¹ Командування Повітряних Сил Збройних Сил України, Вінниця

² Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

ДО ПИТАННЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ФОРМ ТА СПОСОБІВ ЗАСТОСУВАННЯ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Розглянуто можливі напрями подальшого розвитку Повітряних Сил Збройних Сил України.

Ключові слова: Повітряні Сили, збройна боротьба, форми, способи.

Вступ

Постановка завдання у загальному вигляді та його зв'язок із практичними заходами. Аналіз локальних війн та збройних конфліктів сучасності перекожливо свідчить, що успішне виконання визначених для Повітряних Сил (ПС) Збройних Сил (ЗС) України завдань можливе тільки за рахунок органічного поєднання технологічної, мобільної та професійної переваги над противником, переходом від масованого застосування у визначений час до “адаптованих дій” на основі інтегрованих систем розвідки, автоматизованих систем управління військами та зброєю, удосконалених систем наведення та вогневого ураження противника [1 – 4]. При цьому значне підвищення напруги та темпу ведення бойових дій обумовлює необхідність адаптації існуючих (пошуку нових) форм та способів застосування військ (сил) в операціях (бойових діях), які дозволяють виконувати ефективно поставлені завдання в умовах широкомасштабного застосування високоточної зброї, засобів радіоелектронної боротьби, автоматизованих систем управління військами та зброєю тощо. Тому в умовах корінних змін загального характеру ведення воєнних конфліктів, обсягу, змісту та послідовності виконання завдань в операціях (бойових діях), постійного зростання ефективності засобів збройної боротьби, проведення заходів щодо перебудова структури військ (сил) сьогодні вкрай важливо визначити адекватні форми та способи застосування ПС ЗС України в операціях (бойових діях), що і обумовлює *актуальність* даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання подальшого розвитку форм і способів застосування військ (сил) розкрито в низці робіт [1 – 4]. Проте, конкретні шляхи подальшого розвитку форм і способів застосування ПС в даних роботах розкрито не в повній мірі. Тому *метою* статті є розкриття можливих напрямів подальшого розвитку форм і способів застосування ПС з урахуванням визначених підходів до реформування ЗС України.

Виклад основних положень

Створення нової моделі ПС ЗС України – менших за чисельністю, але більш мобільних і ефективних, здатних адекватно реагувати на широкий спектр нових завдань, неможливе без удосконалення форм та способів їх застосування. Потрібно зазначити, що суттєві зміни у воєнному мистецтві призвели до зникнення принципових відмінностей між наступом і обороною, фронтом і тилом, загальновійськові операції набули вираженого оборонно-наступального характеру. В таких операціях бойові дії набули об'ємного характеру, коли охоплюються всі сфери військових дій – суша, море, повітря й космос – і задіяні всі сили і засоби видів та родів військ, а також значно зросла роль взаємодії різних компонентів та ешелонів та постійне зростання ролі протиповітряної оборони та набуття нею стратегічного значення [5]. При цьому, роль і місце ПС в таких операціях, насамперед, визнається значущістю завдань, поставлених перед ними в окремих операціях і в конкретному воєнному конфлікті, а також ступенем їх реалізації під час ведення бойових дій.

За таких умов, перспективні форми і способи дій ПС ЗС України повинні відповідати низці вимог до основних з яких потрібно віднести: стійкість (можливість ефективного виконання визначених завдань в різних умовах обстановки); відновленність (здатність швидкого адаптування до негативного впливу навколишнього середовища); оперативність (здатність своєчасно реагувати на різкі зміни обстановки); гнучкість (здатність застосування різних методів в досягненні визначеної мети та їх широке комбінування); іновативність та (здатність застосовувати нестандартні підходи та методи для вирішення поставлених завдань); адаптивність (здатність до зміни функціональних процесів і організаційної структури військ в ході виконання визначеного завдання).

З урахуванням визначених вимог, тенденцій розвитку збройної боротьби, а також спланованих

заходів щодо удосконалення озброєння та військової техніки ЗС України, в найближчій перспективі можлива реалізація таких форм застосування ПС.

1. *В системі операцій ЗС України – емерджент-на повітряна операція.* Така операція буде комплексною, міжвидовою та міжвідомчою операцією, яка організується та проводиться в короткий термін з максимальним зосередженням зусиль міжвидових та різнорідних сил та засобів на ключових напрямках дій наших військ (сил) для завоювання переваги в повітрі. При цьому, ефективність проведення такої операції принципово не залежить від ефективності функціонування видів та родів військ, а визначається оптимальним використанням існуючих ресурсів для вирішення визначених завдань з мінімальними витратами та втратами своїх військ. Головну роль в плануванні такої операції будуть відігравати нові засоби та системи підтримки прийняття рішень. В такій операції форми та способи вогневого ураження супротивника набудуть комплексного характеру, а комплексне застосування сучасних сил і засобів розвідки, радіоелектронної боротьби та автоматизованої системи управління (АСУ) авіацією та протиповітряною обороною (ППО) дасть змогу здійснювати вогневий та радіоелектронний вплив на важливі об'єкти супротивника в масштабі часу, близького до реального.

2. *В системі протиповітряної оборони України – ешелонований протиповітряний бар'єр для прикриття важливих державних об'єктів (ВДО).* Застосування такої форми обумовлено подальшим розвитком активної системи ППО, яке повинно здійснюватися на основі комплексного застосування сучасних сил та засобів різних видів, родів військ та спеціальних військ ЗС України. Потрібно відмітити, що ешелонований протиповітряний бар'єр для прикриття тих чи інших ВДО дозволить надійно прикривати об'єкти від різного роду терористичних загроз з повітря, відбивати тривалі удари високоточних засобів супротивника, мати достатню кількість власних засобів різної дальності дії та засобів, побудованих на нових фізичних принципах. Вказана форма можлива за умови об'єднання зусиль усіх видів і родів військ ЗС України та організації їх тісної взаємодії під час виконання спільних завдань. Можливий варіант застосування такої форми дій був практично реалізований в ході проведення фінальної частини Євро-2012.

3. *В системі контролю повітряного простору України – агреговані розвідувально-інформаційні дії.* В таких діях, насамперед, передбачається об'єднання різних за фізичним принципом дії систем для виконання загального завдання – контролю повітряного простору з заданою ефективністю. В таких агрегованих діях склад сил і засобів, які будуть залучатися до контролю повітряного простору, насамперед, буде визначатися вимогами до параметрів радіолокаційного поля особливого періоду, яке створюється над територією України та над прилеглими територіями на малих і гранично малих висотах. До

таких дій крім засобів радіотехнічних підрозділів ЗС України будуть залучені засоби підрозділів Украроруху, комплекси радіотехнічної розвідки “Кольчуга-КЕ”, автоматичні радіолокаційні станції (РЛС) з дистанційним управлінням на вежах, безпілотні літальні апарати, удосконалені технічні засоби розвідки постів візуального спостереження. Видачу розвідувальної інформації передбачається здійснювати в системі АСУ авіацією та ППО.

4. *В системі комплексного вогневого ураження противника:*

акцентований авіаційний удар (рис. 1) – нанесення випереджувального удару по найбільш важливих (ключових) та найуразливіших об'єктах противника з нанесенням йому найбільшого збитку (шкоди). Для визначення таких об'єктів потрібно враховувати значну кількість характеристик, що обумовлює доцільність застосування для вирішення цієї задачі крім формальних методів також методів безпосереднього експертного оцінювання або методу аналіз ієрархій [6];

Рис. 1. Акцентований авіаційний удар

синергетично-вогневий удар – сумісний удар авіації, ракетних військ та артилерії та дій спеціальних підрозділів, який здійснюється в єдиному інтегрованому автоматизованому полі управління, має генеровані, інші від звичайних можливості щодо якісного розподілу цілей (об'єктів) ураження противника, наведення на них авіації та своєчасного корегування об'єктів ураження. Ефективність такого удару значно буде залежати від організації міжвидової та різнорідної взаємодії сил і засобів, які залучаються до ураження противника, оснащення пунктів наведення авіації сучасними засобами розвідки та зв'язку, якості підготовки передових авіаційних навідників, своєчасного реагування

кібернетично-вогневий удар (рис. 2) – специфічна форма застосування ПС, яка передбачає інтегровані одночасні дії в кібернетичному та повітряному просторах та направлений, в кібернетичному просторі – на тимчасове порушення нормальної роботи інформаційно-керуючих систем, блокування доступу до об'єктів інформаційної інфраструктури, баз даних, перехоплення, знешкодження та спотворення інформації, в повітряному просторі – на застосування ударних засо-

бів ПС для ураження ключових об'єктів противника. Застосування такого удару обумовлене кількісним та якісним зростанням вразливості інформаційних технологій, появою принципово нових засобів та способів реалізації кібернетичних атак (операцій) [7].

В ході виконання визначених для ПС ЗС України завдань знайдуть широке застосування нові способи застосування засобів авіації, ППО та радіоелектронної боротьби, а саме:

протиповітряна засідка (рис. 3) – несподівані для противника дії авіації та ППО на вигідних для його знищення рубежах;

електронно-вогневий заслон – одночасне застосування на найбільш ймовірних напрямках дій засобів повітряного нападу противника різномірних засобів авіації, протиповітряної оборони та радіоелектронної боротьби з метою його знищення або припинення протиправних дій;

Рис. 2. Кібернетично-вогневий удар

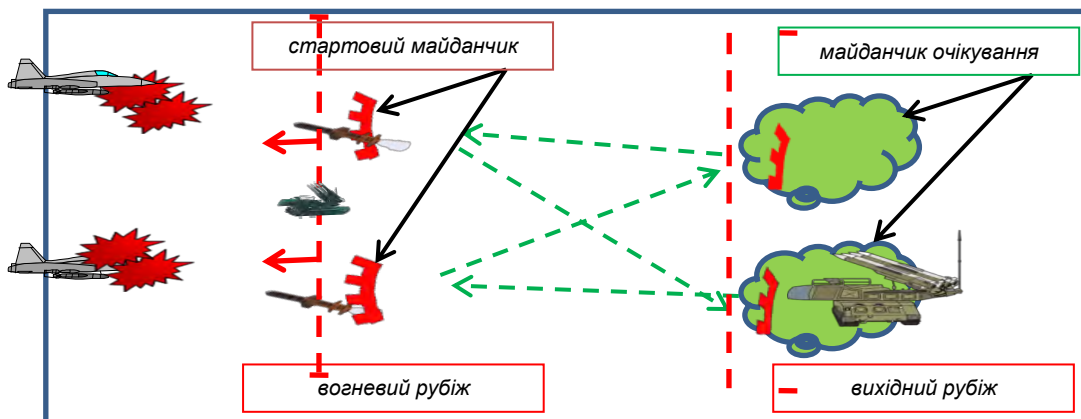

Рис. 3. Протиповітряна засідка

інформаційно-психологічний заслон – використання надлишкової авіаційної техніки, зенітних ракетних комплексів та техніки радіотехнічних військ і їх макетів для імітації зосередження зусиль авіації, засобів ППО на можливих напрямках дій противника. При цьому, такі дії поєднуються з проведенням інформаційних акцій в засобах масової інформації щодо недопущення ударів по об'єктах прикриття, дійсного стану системи протиповітряної оборони тощо.

Для боротьби з незаконними збройними формуваннями (НЗФ) та диверсійно-розвідувальними групами (ДРГ) будуть широко застосовуватися такі специфічні дії авіації (рис. 4): *вогневий рубіж, вогневе блокування, асиметричний авіаційний удар, авіаційний інформаційно-психологічний удар*.

Зрозуміло, що подальший розвиток форм та способів застосування ПС ЗС України неможливе без завершення розпочатих дослідно-конструкторських ро-

біт та проведення відповідних заходів щодо створення сучасних зразків озброєння та військової техніки. Такі зразки повинні бути багатофункціональними, уніфікованими, комплексними з іншими системами озброєння і військової техніки, мати базово-модульний принцип побудови. В результаті проведення такої роботи потрібно обов'язково забезпечити інтегрування систем наведення зброї авіації, наземних військ і надводних кораблів у єдиній системі координат і єдиному інформаційному просторі з автоматичним обміном даними, всепогодність, цілодобовість і всеракурсність бойового застосування при автономності наведення засобів ураження на об'єкт (ціль), широке застосування технологій штучного інтелекту в усіх процесах пілотування та бойового застосування літака, автоматизацію вибору засобів ураження, типу бойового маневру, розпізнавання та вибору цілей, можливість пуску ракет по декількох цілях.

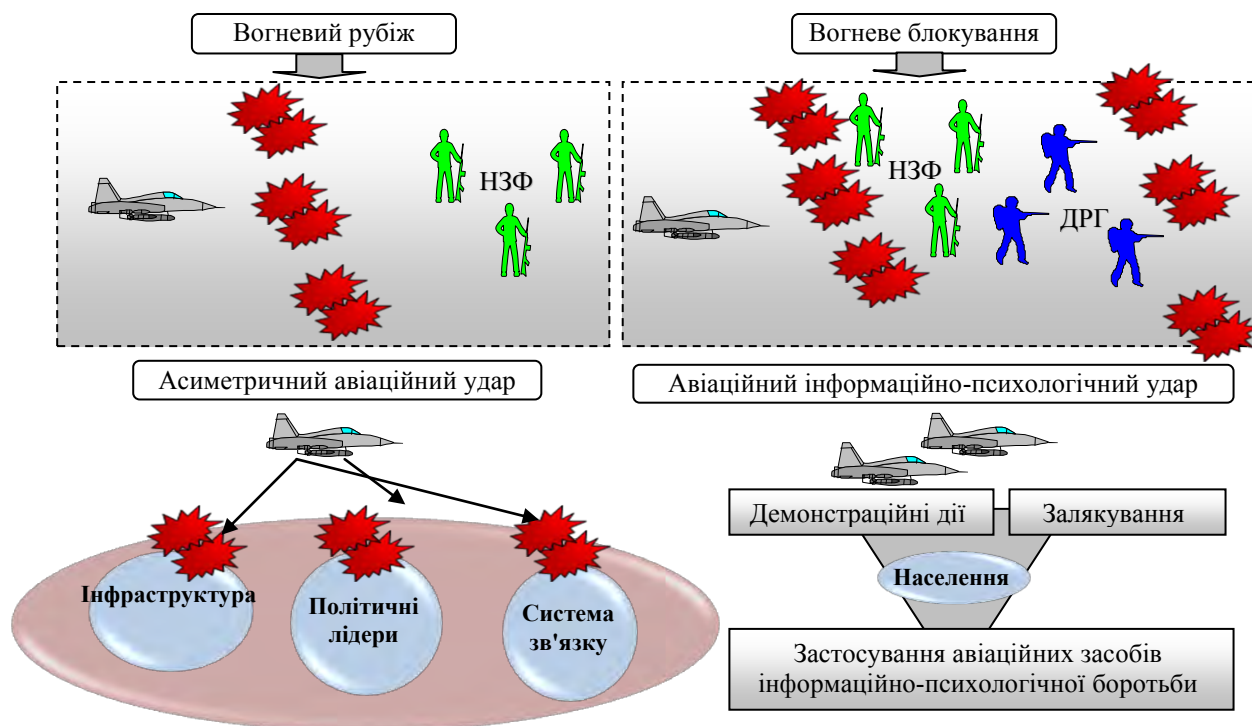

Рис. 4. Специфічні способи застосування авіації для боротьби з НЗФ та ДРГ

Подальший розвиток форм та способів застосування ПС ЗС України неможливий без удосконалення системи їх підготовки, яка повинна бути спрямована на підготовку військових частин ПС до дій у складі міжвидових угруповань, спроможних вести бойові дії за принципом “всюди фронт”, тобто в умовах відсутності чіткої лінії фронту та високої автономності ведення бойових дій.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, подальший розвиток форм і способів застосування ПС ЗС України повинен здійснюватися шляхом створення нових (комплексної модернізації існуючих) зразків озброєння і військової техніки, застосуванням новітніх автоматизованих систем управління військами та зброєю, розвідки, зв'язку, ефективної і повномасштабної підготовки органів військового управління та військ, вмінням захищати свої мережі та атакувати мережі противника. В подальшому потребують обов'язкового розвитку методичні підходи щодо визначення бойових можливостей ПС ЗС України в операціях (бойових діях), обґрунтування раціональної потреби сил і засобів в ході застосування розкритих у статті нових форм і способів застосування військ (сил).

Список літератури

1. Михайлов А. Иракский капкан / А. Михайлов. – М.: Яуза, Экспо, 2004. – 544 с.
2. Военное искусство в локальных войнах після другої світової війни / М.І. Рибак, Ю.Г. Бадах: Навч. посібник. – К.: НАОУ, 2000. – 136 с.
3. Ваццинин И. Война XXI века / И. Ваццинин // Зарубежное военное обозрение. – 1998. – № 5. – С. 2-6.
4. Медин А. Развитие форм и способов ведения военных действий в начале XXI века / Медин А. // Зарубежное военное обозрение. – 2003. – № 4. – С. 25-28.
5. Створення наукових засад будівництва Збройних Сил України – головне завдання національної військової науки // Наука і оборона. – 2012. – №1. – С. 3-6.
6. Руснак І.С. Розвиток методологічних положень обґрунтування заходів організаційного будівництва (реформування) Повітряних Сил ЗСУ України / І.С. Руснак, О.М. Загорка // Наука і оборона. – 2010. – № 1. – С. 6-12.
7. Бурячок Л.В. Завдання, форми та способи ведення воєн у кібернетичному просторі / Л.В.Бурячок, Г.М. Гулак, В.О. Хорошко // Наука і оборона. – 2011. – №3. – С. 35-42.

Надійшла до редколегії 11.10.2012

Рецензент: д-р військ. наук проф. Г.А. Дробаха, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

К ВОПРОСУ ДАЛЬНЕЙШЕГО РАЗВИТИЯ ФОРМ И СПОСОБОВ ПРИМЕНЕНИЯ ВОЗДУШНЫХ СИЛ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

В.В. Гамора, Г.В. Певцов, В.В. Коваль

Рассмотрены возможные направления дальнейшего развития Воздушных Сил Вооруженных Сил Украины.
Ключевые слова: Воздушные Силы, вооруженная борьба, формы, способы.

TO THE QUESTION OF FURTHER DEVELOPMENT OF APPLICATION FORMS AND METHODS OF AIRCRAFTS OF MILITARY POWERS OF UKRAINE

V.V. Gamora, G.V. Pevcov, V.V. Koval

Possible directions of further development of Aircrafts of Military Powers of Ukraine are considered.
Keywords: Aircrafts, armed fight, forms, methods.